

van de fa. Enschedé bekwaam na te maken, maar het is onze indruk dat deze vorm van malversatie zich niet vaak voorgedaan heeft; daarvoor hadden de meeste bonnen een te korte looptijd.¹

De kleinere en grotere 'economische criminaliteit' vormde eigenlijk van het begin van de bezetting af een zo veelvuldig voorkomend verschijnsel dat de bestrijding onmogelijk effectief kon zijn; deze kon hoogstens de groei van de zwarte markt wat afremmen. De bestraffing van overtredingen van de prijsvoorschriften behandelden wij eerder in dit hoofdstuk en in hoofdstuk 8 van ons vorige deel hebben wij bij de beschrijving van het protest van de rechterlijke macht tegen de wantoestanden in de kampen Ommen en Heerte al een beeld gegeven van de wijze waarop de bezetter en de Nederlandse overheid de overige vormen van economische criminaliteit trachtten tegen te gaan.

Wij herhalen de belangrijkste feiten.

In augustus '41 werd bepaald dat alle gevallen van zwarte handel in bonnen doorgegeven moesten worden aan de rijksrecherche centrale, en begin '42 werd die centralisatie van informatie ook gelast ten aanzien van de gevallen van clandestien slachten. Aan de rijksrecherche centrale was toen het *Sonderkommando* toegevoegd dat tot in de zomer van '43 door *Kriminalkommissar* Horak, nadien door *Kriminalkommissar* Wenzky geleid werd. Horak was er in '41 van overtuigd (die overtuiging werd door Hirschfeld en Louwes gedeeld) dat men er met drastische straffen in kon slagen, een gevaarlijke uitbreiding van de zwarte handel te voorkomen. Drastische straffen konden opgelegd worden door de z.g. economische rechters die als enkelvoudige Kamers aan de achttien arrondissementsrechtbanken toegevoegd waren, en de limieten voor dergelijke straffen werden in augustus '41 door Hirschfeld en Schricke stevig verhoogd: maximaal acht jaar gevangenisstraf en f 100 000 boete; bovendien bepaalden Hirschfeld en Schricke toen dat clandestiene slachtingen en handel in van die slachtingen afkomstig vlees voortaan gestraft moesten worden met minstens zes maanden gevangenisstraf, clandestiene handel in granen met minstens drie maanden en clandestiene handel in door misdrijf ontvreemde distributiebescheiden eveneens met minstens drie maanden. De bedrijven van de betrokkenen konden door de economische rechter voor vijf jaar gesloten

¹ Onder de tientallen miljoenen bonnen die in '42 in circulatie kwamen (uiteindelijk bereikten zij alle weer het CDK), werden bijna 18 000 nagemaakte ontdekt, behorend tot 48 verschillende types; dit waren hoofdzakelijk bonnen voor suiker. In de eerste maanden van '43 werden hoofdzakelijk nagemaakte bonnen voor boter en tabak ontdekt. Latere gegevens ontbreken.